

Nr 257.

Av herr Lindhagen, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åvägabringande av en statens industriella verksamhet för förädling av avkastningen från statskogarna.

Världskriget, självt en produkt till stor del av det nuvarande produktionssystemet, påminner oss om nödvändigheten att skapa ett bättre dylikt system. För närvarande produceras varorna planlöst av sämsta möjliga beskaffenhet till högsta möjliga pris. Den lössläppta enskilda företagsamheten och konkurrensen ha lagt grund till en sådan ordning och de av den framtvingade kartellbildningarna fullfölja metoderna med ännu större kraft och hänsynslöshet.

Vad som bör komma i stället är naturligtvis en produktion, som tillverkar varorna efter behovet samt av bästa beskaffenhet till billigaste pris. Det är en tung och lång väg dit utan tvivel. Men den måste utfinnas och ett vandrande på den begynnas, än här än där åtminstone i det lilla. Utan begynnelse inga fortsättningar.

Just i dessa dagar står huvudstaden liksom så många andra kommuner inför bostadsproduktionens problem, överlämnat av det ekonomiska systemet åt den enskilda företagsamheten, men nu vordet olösligt i följd av kriget och produktionssättet i förening. Många bäckar små måste här tillsammans skapa den stora å, som kan ånyo befrukta den utsinade bostadsmarknaden eller förekomma liknande situationer i framtiden. Jag vill därför fästa uppmärksamheten på en detalj, där produktionssättets omvandling, för tillgodoseende av ett så för alla människor grundläggande behov som en god bostad bör utan alltför stora svårigheter kunna göras till föremål för ett försök.

Det är nämligen av vikt att till rimligt pris kunna erhålla bl. a. *det för bostadsanskaffningen nödiga trävirket*. Det kan göras anspråk på, att inom ett skogsland berörda material skall kunna i tillräcklig myckenhet på överkomliga villkor tillhandahållas landets egna innebyggare i första hand.

Att för närvarande priserna stigit ofantligt även på denna vara — omkring 80 procent å utskottsvirke och 40 à 50 procent å halvrent virke, i medeltal 58 procent — beror på det ekonomiska läget i allmänhet och även på den stegrade exporten. I vad mån denna senare är betingad av överenskommelser med krigförande regeringar för att erhålla import av andra nödvändighetsvaror är en hemlighet, som i detta liksom i övriga fall undanhålles svenska folket och till och med dess representanter i riksdagen. Frånsett denna omständighet kan naturligtvis även här landets eget behov tillgodoses genom exportförbud, i erforderlig mån, för trävaror och användandet av den för krigstiden stiftade s. k. föfogandelagen.

Med den enskilda företagsamheten är det emellertid även på detta område synnerligen svårt att komma till rätta för undanröjande eller mildrande av missförhållandet. Även här måste därför uppmärksamheten riktas på möjligheten av samhällets egen produktion för tillgodosende på rationellt sätt av allmänhetens oavvisligaste behov. Självfallet vänder sig denna uppmärksamhet till statens skogsväsende. Statsmakten har skyldighet vårda sig om medborgarnas väl i alla avseenden, och virkesavkastningen från statsskogarna bör därför i främsta rummet tillgodoses bl. a. bostadsanskaffningen inom landet, särskilt för de mindre bemedlade.

För att kunna göra detta bör staten i erforderlig mån själv förädla virket från sina skogar samt tillhandahålla den för olika ändamål tillverkade varan, bland annat för bostadsanskaffning, med företrädesrätt för bostadsföreningar, egnahemsanläggningar samt kommunala byggen för uppförande av bostäder. En statsproduktion för förädling av virke från statsskogarna kan i längden ej avvisas, tanken därpå uppdyker titt och ofta, och de nuvarande hårda nödvändigheterna mana även här till omedelbar handling utan vittutseende uppskov.

Det kan visserligen invändas, att skapandet av en dylik statsproduktion tager så lång tid, att därigenom ej kan göras något för den närmaste tiden. Men detta är ingen anledning att ej söka leda utvecklingen in på bättre vägar för framtiden. Den nuvarande erfarenheten innefattar en allvarlig uppfordran därtill, som det är vår plikt att ej lämna obeaktad.

Statens skogsförvaltning har redan såsom en förvaltningsåtgärd med tillgängliga anslag anlagt några smärre sågar här och var i landet, där ett lokalt behov därigenom tillgodosågs och staten på samma gång fick god avkastning av sina skogsprodukter. Ett något större sågverk lärers också på detta sätt anlagts vid Porjus.

År 1908 väckte domänstyrelsen förslag hos regeringen om, att staten

skulle inom Norrbottens län anlägga ett eget sågverk för att därå själv försåga de virkespartier, för vilka skäligen priser icke kunnat erhållas, samt en större pappersmassfabrik för tillgodogörande av mindre virkesdimensioner, som borde uttagas ur skogarna, ävensom avfall av timmeravverkningen. Domänstyrelsen betonade emellertid, att det i regel anses vara riktigt, att staten ej själv bedreve industriell verksamhet för förädling av råvaror, men att undantagsförhållanden kunde givas, som gjorde en dylik verksamhet nödig. Denna framställning remitterades till norrländska skogsvårdskommittén, som i sitt under mars 1912 avgivna betänkande uttalade sig principiellt mot statsanläggningar för förädling av råvaror samt fann tillräckliga skäl *icke* föreligga att göra det av domänstyrelsen ifrågasatta undantaget. Skiljaktig mening avgavs av herr P. O. Welander, vilken i utförlig reservation sökte visa, att genom en statens trävaruindustri skulle dels statens inkomster genom sina skogar kunna i hög grad ökas, vilket i dessa tider vore ur statsfinansiella skäl alltmer nödvändigt, och dels betydande möjligheter skapas för utveckling av en skogsvård å statsskogarna, som nu ej kunde åstadkommas.

Till dessa av herr Welander på ett övertygande sätt framförda skäl för en statens träindustri med råmaterial hämtad från statsskogarna, vill jag som sagt även lägga det ovan anförda, att staten därigenom kan bliva i tillfälle att, oavsett prissättningarna efter tillgång och efterfrågan, till skäligen pris, helst självkostnaden, leverera virke till uppförande av bostäder åt landets mindre bemedlade befolkning i första hand. Staten blir givetvis också i tillfälle att förädla virket för eget behov, men jag skulle i händelse av konkurrens dock vilja giva den förra uppgiften företrädet.

På grund av vad sålunda anförts och under erinran, att även på det socialdemokratiska partiprogrammet står uttryckligen upptaget »staten förädlar själv sin skogsavkastning», får jag hemställa,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida, på vad sätt och i vilken omfattning staten må kunna genom egen industriell verksamhet förädla avkastningen från statsskogarna och på detta sätt även för billigt pris, helst självkostnaden, tillhandahålla byggnadsvirke av olika slag för uppförande av bostäder åt landets mindre bemedlade befolkning.

Stockholm den 26 Januari 1917.

Carl Lindhagen.